

Ramkursplan: ”Motverka rasism och främlingsfientlighet i förskolan och skolan”

Reviderad Stockholm 2017-01-26

Skolverket och Forum för levande historia delar ansvaret som beställare av insatsen, som genomförs inom ramen för den överenskommelse som tecknats mellan myndigheterna i linje med regeringsuppdragen A2014/1587/DISK och Ku2015/319/KA.

Syfte och mål

Kursen syftar till att stärka förskolans och skolans arbete att motverka och bemöta olika former av främlingsfientlighet och rasism. Utgångspunkten är skolväsendets demokratifrämjande uppdrag och läroplanernas skrivning om att främlingsfientlighet och intolerans måste bemötas med kunskap, öppen diskussion och aktiva insatser.

Målet är att kursdeltagarna utvecklar kunskaper i att bedriva och utveckla ett långsiktigt systematiskt och lokalt förankrat arbete. Kursdeltagarna tar med kunskaper från kursen till verksamhetens arbete mot diskriminering och kränkande behandling. Vidare stärks kursdeltagarnas förmåga och kompetens att leda samtal om kontroversiella frågor med barn och elever samt i kollegiet.

Kursens huvudsakliga innehåll

Kursen bygger på tre teman som tillsammans bidrar till kursens syfte. Det första temat bildar utgångspunkt för kursen genom ett kunskapsbidrag i frågor kring främlingsfientlighet, rasism och mångfaldsfrågor. I det andra temat fördjupas kunskaper om förskolans och skolans uppdrag att motverka främlingsfientlighet och rasism vilket mynnar ut i kursdeltagarnas utvecklande av lokalt förankrade utvecklingsprojekt och/eller planer för ett systematiskt arbete. Det tredje temat erbjuder perspektiv på att leda förändringsarbete samt praktiska redskap för att, integrerat i hela verksamheten, verka demokratifrämjande och motverka främlingsfientlighet och rasism.

1. Perspektiv på främlingsfientlighet, rasism och mångfald.

Inom det första temat behandlas kunskaper om hur olika former av främlingsfientlighet och rasism har definierats och tagit sig uttryck genom historien och i dag. På kursen ges också en historisk översikt över hur migration och kulturmöten påverkat världen.

Migrationens betydelse idag och för den närmaste framtiden diskuteras. Vidare synliggörs hur främlingsfientlighet och rasism kan komma till uttryck i förskola och skola samt hur till exempel språkliga strukturer kan påverka identiteter och stereotyper. Begrepp som främlingsfientlighet, rasism, rasifiering och intolerans diskuteras och problematiseras.

2. Förskolans och skolans uppdrag

Med utgångspunkt i styrdokument, såsom skollag, läroplaner och diskrimineringslagen, behandlas förskolans och skolans arbete med att främja likabehandling och motverka kränkande behandling, trakasserier och diskriminering. Kursdeltagarna utvecklar kunskaper om hur rasism och främlingsfientlighet kan bemötas och motverkas i ett systematiskt kvalitetsarbete, som innefattar hela skolans uppdrag om kunskaper och värden. I kursen ingår att diskutera och granska den egna verksamhetens förhållningssätt, bemötande, och normskapande.

3. Redskap för pedagogisk praktik

Kursen belyser och diskuterar hur förskolan och skolan kan arbeta demokratifrämjande med frågor som rör främlingsfientlighet och rasism med såväl barn, elever, vårdnadshavare som kollegor. Kursdeltagarna arbetar med att utveckla sina förmågor att kunna leda samtal i möte med ovan nämnda grupper. Här synliggörs och problematiseras olika tillvägagångssätt för att arbeta med samt leda utvecklingsarbete i dessa frågor i den pedagogiska praktiken. Exempelvis lyfts normkritik, relationell pedagogik och interkulturella perspektiv.

Kursens upplägg

Kursen omfattar fyra campusförlagda heldagsträffar fördelade över en termin. Dessa träffar inkluderar föreläsningar, seminarier och övningar. Däremellan bedrivs självstudier i form av webbföreläsningar¹, litteraturstudier och kursuppgifter. En podcast² där forskare ger fem olika vetenskapliga perspektiv på rasism och främlingsfientlighet samt en webbföreläsning om migration och kulturmöten finns tillgängliga för kursens första tema. För kursens andra tema finns en webbföreläsning om förskolans och skolans uppdrag tillgänglig.

Kursens skriftliga och muntliga uppgifter presenteras i information som lämnas om utbildningen inför kursstart och introduceras närmare vid första campusdagen. Deltagarna genomför kartläggning av den egna verksamhetens praktik och behov. Kartläggningen, som införlivas i verksamhetens befintliga likabehandlingsarbete, används för att forma den egna verksamhetens planering att motverka olika former av främlingsfientlighet och rasism och stärka det demokratifrämjande arbetet. Som avslutande uppgift utvecklar deltagarna verksamhetens befintliga dokumentation av arbetet mot diskriminering och plan mot kränkande behandling för fortsatta aktiva insatser med att motverka främlingsfientlighet och rasism.Handledning ges av kurslärare, dels i grupp vid campustillfälle, dels digitalt mellan kurstillfällena. Kursdeltagarna tar del av och ger respons på varandras planer vid sista campusträffen.

Målgrupp och anmälan

Målgrupper för utbildningsinsatsen är lärare i grundskola och gymnasieskola, fritidspersonal i skola och fritidshem, förskollärare, förskolechefer, rektorer, skolhuvudmän, personal i elevhälsa och vägledning/SYV. Skolverket ansvarar för antagningsprocessen. Minimum är 3 deltagare från varje verksamhet³. Anmälan ska göras av rektor eller förskolechef, som därmed garanterar att tid avsätts för kursdeltagarna att gå kursen, förbereda sig, läsa litteratur samt att fortsätta bedriva arbetet efter kursens slut.

¹ Webbföreläsningarna produceras och tillgängliggörs av Skolverket och Forum för levande historia

² Prata rasism (Forum för levande historia 2016)

³ Verksamheter med endast ett fåtal anställda kan efter att frågan prövats antas till kursen även med färre deltagare.

Förslag på litteratur

- De la Reguera, Erik (2014). *Gränsbrytarna: den globala migrationen och nationalismens murar*. Stockholm: Norstedts
- Edling, Silvia (2012). *Att vilja andra väl är inte alltid smärtfritt: att motverka kränkningar och diskriminering i förskola och skola*. Lund: Studentlitteratur (i urval, fokus på förskola och yngre åldrar)¹
- Elmeroth, Elisabeth (2008). *Etnisk maktordning i skola och samhälle*. 1. uppl. Lund: Studentlitteratur
- Handal, Gunnar, Hofgaard Lycke, Kirsten & Lauvås, Per (1997). *Kollegahandledning i skolan*. Lund: Studentlitteratur
- Mohtadi, Lawen & Mavi, Devrim (red.) (2014). *Rasismen i Sverige: nyckeltexter 2010-2014*. Stockholm: Natur & Kultur
- Darwishpour, Mehrdad & Westin, Charles (red.) (2008/2015) *Migration och etnicitet. Perspektiv på ett mångkulturellt Sverige*. Lund: Studentlitteratur
- Ljunggren, Carsten, Unemar Öst, Ingrid & Englund, Tomas (red.) (2015). *Kontroversiella frågor: om kunskap och politik i samhällsundervisningen*. 1. uppl. Malmö: Gleerups Utbildning (i urval, fokus på äldre åldrar, exempelvis Arnebacks och Jämtes kapitel ”Rasism och antirasism i skolan” och Liljestrands ”Betydelsen av lärares vägledning och omdöme”)
- Svanberg, Ingvar & Tydén, Mattias (2005). *Tusen år av invandring: en svensk kulturhistoria*. 3. uppl. Stockholm: Dialogos
- Fredrickson, Georg M (2003) *Rasism- En historisk översikt*, Lund: Historiska media
-

¹ Detta material är pga ändringarna i Diskrimineringslagen fr o m 2017-01-01 tillämpligt endast i vissa delar.